

Vzdálené kvalitativní hodnocení společenské relevance – souhrnná zpráva

Odborný panel 5. Social Sciences

Garanti vzdáleného hodnocení v panelu společenských věd uznávají, že obecně je princip dálkového kvalitativního hodnocení přínosný a je pokrokem oproti předchozímu systému. Pozitivně je hodnoceno i uživatelské prostředí databáze, ačkoliv jsou navrhovány určité dílčí možnosti zlepšení.

Co se týče výsledků hodnocení, známky se pohybují nejčastěji mezi 3-5, výjimečně 2. Průměrný výsledek se pohybuje okolo 3,5, mírně vybočuje Ekonomie (4). Tyto známky jsou logickým důsledkem nastavení hodnotící škály. Obecně lze konstatovat, že hodnocení v každém z podoborů úspěšně vedlo k identifikaci několika excelentních výsledků z hlediska společenské relevance (hodnocených známkou 2), a zároveň k identifikaci řady výsledků, které jsou podprůměrné (hodnocené známkou 5). V některých subpanelech byly garanty identifikovány výsledky nesplňující kritéria vědeckého výsledku (hodnoceny známkou 5).

60 výsledků (z celkově hodnocených 338) nemělo k 25. 6. 2018 výslednou známku (18%), nejvíce v podoborech Education (25 z 56, tj. 45 %) a Law (22 z 89, tj. 25 %), dále Social and Economic Geography (5 z 14, tj. 36 %), Psychology and Cognitive Sciences (6 z 15, tj. 40 %) a Political Sciences (2 z 49, tj. 4 %). Ostatní podobory mají uzavřené hodnocení u všech případů. V naprosté většině neukončených případů bylo učiněno 6-8 pokusů o získání hodnotitelů a dvou hodnocení, přesto bez výsledku.

V průběhu hodnocení byly identifikovány dva základní problémy: první spočívá v **nejasnosti kritérií a nejednotnosti rozhodování hodnotitelů**, a druhý v **obtížnosti získat hodnotitele** a následně od nich získat hodnocení.

Ad 1: V tomto kole hodnocení se hodnotila „společenská a ekonomická relevance“ výsledků. Metodika RVVI 17+ předpokládá dvě kritéria, resp. kategorie přihlašováných výsledků – kategorie „společenské relevance“ a kategorii „přínosu k poznání“. Instituce přihlašující výsledky do hodnocení samy neměly příliš jasno v tom, **jaké výsledky do kategorie „společenské relevance“ patří** a co toto rozdělení obnáší, a řada přihlášených výsledků pak měla spíše osvětový či popularizační charakter (přihlašovány byly učebnice, populární články, databáze, prezentace, postery). Stávající rozdělení kategorií hodnocení pravděpodobně vede k tomu, že se v oblasti společenských a humanitních věd vytvářejí dvě kategorie výsledků, totiž vědy „čisté“ (opřené o metodologické nástroje) a vědy „aplikované“ (ve svém principu populárně-naučné a osvětové).

S tím souvisí přístup hodnotitelů, kteří také neměli vždy jasno v tom, jaká kritéria hodnocení uplatnit. Garanti upozorňovali na **nejednotnost jejich přístupu** a značné rozdíly mezi udělovanými známkami. Problémem je rozdílná kvalita hodnotitelů a jejich nedostatečná informovanost (či neporozumění) o kritériích hodnocení. Vzhledem k osobní izolovanosti a nejasnosti hodnotící škály (viz dále) jsou jejich verдикty navzájem v poměrně velkém nesouladu, a to jak po stránce známky (přísnosti), reflexi specifických charakteristik výsledků, tak po stránce kvality hodnotícího vhledu a odůvodnění. Navíc hodnotitelé nenesou dostatečnou zodpovědnost za své verдикty - jejich konání je v podstatě anonymní.

Problematická je dle názoru garantů i samotná **stupnice hodnocení** pro „společenskou relevanci“ výsledků. Nejvyšší stupeň je ve společenských vědách v podstatě nepoužitelný; změnu „s mimořádným mezinárodním dopadem na společnost“ by navíc pravděpodobně bylo možné identifikovat až po určitém čase. I druhý stupeň (výsledek přinášející změnu s mezinárodním ekonomickým dopadem nebo s významným dopadem na společnost) je využitelný jen velmi výjimečně. Výsledky, které jsou aplikovatelné pouze v českém národním kontextu, což je ve společenských vědách většina, byly zpravidla hodnotiteli hodnoceny maximálně známkou 3. Pak zbývá známka 4 pro dobré výsledky a známka 5 pro ty, co nemají dopad nebo nejsou vůbec vědeckými výsledky. To je příliš malé rozmezí, aby bylo možné diferencovat mezi výsledky různé kvality.

Ad 2: Získat hodnocení od vhodných hodnotitelů bylo mnohdy neúměrně obtížné. Řada hodnotitelů zařazených do databáze na žádost o recenzi vůbec nereagovala. Garant tedy musel prodlužovat termíny, osobně urgovat, navrhnout nové hodnotitele, hledat nové hodnotitele do databáze atd. Databáze neumožňuje komunikovat s hodnotiteli přímo ani snadno získat přehled o tom, kteří hodnotitelé reagují a kteří nikoli. Hledání, kontaktování a přesvědčování hodnotitelů tak je neúměrně časově náročný proces, který garanti mohou zdárně zvládnout, jen pokud je počet hodnocených výsledků relativně omezený. Garant nemá žádnou možnost, jak přimět vzdálené hodnotitele k posouzení. Přidávání nových hodnotitelů do databáze se ukázalo jako vcelku pružné; je ale závislé na tom, nakolik se garant orientuje v dané specializaci.

Další poznámky:

Příslušnému garantovi-panelistovi nezůstává velký prostor pro úsudek a rozhodování a panelu jako celku už vůbec ne. V hodnotícím procesu **absentují klíčové role (podstata) panelového hodnocení** a tou jsou: (a) otevřené sdílení názorů panelistů, (b) sdílení informací, (c) vzájemná kontrola panelistů, (d) sladění hodnotících přístupů a hlavně (e) společně nesená zodpovědnost za finální verdikt za všechny výsledky ve vzájemném srovnání.

Doporučení pro zlepšení:

1. Zařadit do databáze jen ty hodnotitele, kteří jsou skutečně ochotní dodávat recenze, lépe je motivovat a vyřazovat ty, kteří nespolupracují. Poskytnout informace o jejich působišti (aby se rovnou vyloučilo přiřazování hodnotitelů v konfliktu zájmů) a upravit databázi tak, aby ukazovala saldo jejich činnosti (počet nabídnutých recenzí, počet odmítnutých, propadlých atd.). Databázi hodnotitelů je nutné průběžně rozšiřovat, např. i ve spolupráci s výzkumnými institucemi. Vhodné by bylo umožnit vyhledávání hodnotitelů „napříč obory“ na základě klíčových slov v popisu jejich odborného zaměření. Klíčová slova by měla být hodnotiteli vybírána z předem definovaného seznamu, což by významně usnadnilo vyhledávání.
2. Zajistit srovnatelnou kvalitu hodnotitelů. Minimálně by bylo vhodné doplnit možnost stažení strukturovaných životopisů s nejvýznamnějšími publikacemi hodnotitelů, v ideálním případě by hodnotitele schvaloval panel na základě předem daných kritérií (publikační činnost atd.).
3. Zlepšit informovanost hodnotitelů, která by vedla k většímu sjednocení jejich závěrů – formou školení, emailové komunikace, vytvořením detailního metodického návodu.
4. Lépe definovat hodnotící škálu, ideálně tak, aby odpovídala charakteru společenských věd; lze doplnit příklady výsledků, které danému hodnocení odpovídají. Doplnit povinnost

stručného a jednoznačného definování důvodu, proč byla daná publikace hodnocena určitým stupněm nebo odmítnuta a nehodnotila se – konkrétně výběrem z nabídky argumentů toho, který nejlépe vystihuje slabiny posuzované práce.

5. Posílit roli garanta a odborného panelu jako celku. Zajistit, aby garant skutečně zastupoval svůj obor, a aby neměl přiděleno více výsledků, než kolik může zodpovědně a kvalitně zaštitit. Garant (spolu s panelistou) by měl mít možnost vyřadit výsledek, který neodpovídá definici druhu nebo jednoznačně nesplňuje kritéria vědecké práce, ještě než jej zašle do hodnocení (s písemným zdůvodněním a po schválení panelem), aby nedocházelo ke zbytečnému zatěžování hodnotitelů. Stejně tak by měl mít možnost vstoupit do procesu hodnocení, pokud se domnívá, že známky hodnotitelů neodpovídají. (V současnosti je jeho role příliš mechanická.)